

Gij, Niobe der volken,
wreed beroofde,
Wie 't kronegoed viel
van d' ontsierden hoofde . . .
BEETS.

Sic transit gloria mundi.

Uan Niobe vertelt Ovidius in de Metamorphosen. Wat was ze trotsch op haar zeven zonen en zeven dochteren. Ze kon het zich niet begrijpen, hoe de Thebaansche vrouwen haar offers boden aan Latona, de moeder van Apollo en Artemis, dat ze haar, „een haast kinderlooze" zooveel eer bewezen. En daarom beval ze, dat deze vrouwen zich van de altaren zouden verwijderen.

Maar duur kwam Niobe deze trots te staan. Latona's kinderen zweefden in een wolk naar Thebe, boven het veld, waar de zonen van Niobe allerlei sport beoefenden. Apollo spande den boog en zijn pijlen troffen alle zeven.

Als Niobe bij de lijken harer zonen staat, gevoelt ze het vreeselijke van de wraak van Latona. Maar de van rouw gebogen gestalte heft zich op; ze staat weer in moederlijke fierheid, ze is zich nog bewust van haar meerderheid en roemt in den rijkdom die haar bleef.

Latona kan slechts een tweetal kinderen noemen en zij nog een zevental.

Haar zonen liggen daar dood, verflenste bloemen gelijk, welker stelen knakken en welker schoonheid verloren ging; maar om haar bloeit nog het andere zevental, en ze zijn als reine leliën, die bekoren door haar sneeuwen blankheid het oog.

Maar Latona is nog niet voldoende gewroken.

Daar in die wolk richt nu Artemis den boog en de pijlen snellen weer naar beneden. Een voor een vallen ze, de dochteren van Niobe.

Vier — vijf — zes

De zevende dringt angstig op tegen haar moeder. En Niobe's kracht is gebroken.

Nog tracht ze haar laatste kind te beschermen met haar kleed; haar trots is geknakt en ootmoedig smeekt ze om genade voor haar eenig kind. Maar de wraak van Latona eischt het uiterste. Ook de zevende wordt getroffen door een pijl van Artemis.

Stom van smart staat nu de arme moeder.

De kinderlooze.

En ze verstijft: ze verandert in kouden harden steen. Ze staat er nu als een zuil van marmor. Alleen haar tranen blijven vloeien. Eeuwig zal ze weenen om haar zonen en dochteren, omdat ze niet zijn. Beeld zal ze wezen in den letterlijken zin van het woord en beeld ook van de vreeselijke moederrouw, zooals ze eens beeld was van de moedertrots.

Straks verheft zich de stormwind en slingert hij haar hoog door de lucht naar haar vaderland Lydië, daar hecht hij haar vast aan den top van een berg. Een wondere verschijning voor die den berg beklimt: Niobe, de marmeren moeder, aldoor maar weenend, aldoor maar schreiend . . .

* * *

Gij Niobe der volken, wreed beroofde, wie 't kronegoud viel van d' ontsierden hoofde . . .

Hoe waart ge trotsch op uw zonen, toen ze uittoegen in onberispelijke orde, om te gaan strijden voor uw eer. En het scheen te zullen gaan van overwinning tot overwinning. Wel hield een klein leger met fellen tegenstand wat op, maar wie zou weerstaan ten slotte het groote leger met de almachtige kanonnen!

En het bloed stroomde bij stroomen.

En die thuis bleven strenden mee.

Ook de moeders en de dochteren.
In bang lijden.
In een volharding, die geen grenzen scheen te kennen.
Allen strenden. Grooten en kleinen.
De mannen te velde tegen het vuur.
De vrouwen thuis tegen den honger.
En de strijd binnenslands was niet minder verwoed dan die buiten de grenzen.

En ze vielen op de slagvelden en ze vielen in de huizen.
De moed spande al zijn kracht om te volharden en het geloof bleef lang in de zegepraal, die komen moest, al had de halve wereld den dood en de vernietiging gezworen van het dappere, energieke volk.

Vijf jaren streed het voor zijn volkseer; om zijn eigen plaats straks alleen . . . Tot het einde . . . het bange einde.
En toen werd het vrede.

En de vijanden beslisten over het lot van het volk van moed. En ze noemden het een eerloos volk.

Geen woord van erkenning voor zulk een uithoudingsvermogen.

De haat stelde de vredesvoorwaarden,
En voor het volk, dat ze aannemen moest, werd een rouwdag uitgeschreven, een *Rouwdag*, omdat de vrede gesloten was.

* * *

Toen schreef de Köln. Volksztg. van den afgetreden generaal-veldmaarschalk Von Hindenburg:

Hij was de eerste — hij is de laatste. De laatste soldaat van het Deutsche veldleger. Hij bleef trouw aan het vaderland tot het bittere einde toe. In hem was de eer en de roem van het leger verpersoonlijkt. Zijn beeld was dat van het leger; het beeld van het leger was het zijne.

Het nieuwe Deutschland is arm; treurend en weenend als Niobe staat het diep ellendig en alleen in de duisternis.

Den grijzen held, die heengaat, lauwert het, maar de krans is doorvlochten met doornen. De oorlogstormen zwijgen; vrede zal de aarde weer genieten.

Ten koste van de Deutsche eer . . .

Von Hindenburg.

De geschiedenis zal hem rekenen tot de eersten onder de legeraanvoerders — hij is nog een held, die trouw blijft aan zijn Keizer en de verantwoordelijkheid dragen durft voor wat hij deed. Hij vreest niet te verschijnen voor de vierschaar der Entente. Als de moed nog niet geheel gedooft is bij zijn volk, dan vermag hij het, de vonk van dien moed weer aan te blazen tot een kleine vlam; het geloof weer te verlevendigen aan het recht op een plaats in de rij der volken; de hoop op betere tijden weer wakker te roepen.

* * *

Deutschland! Deutschland!

Wat is er geworden van het machtige Deutschland!
Dat, als het nog leven wilde, zijn doodvonnis moest onderteekenen.

Het is gevallen — en zijn val is groot.

Da Costa schreef in 1840 toen hij van het derde eeuwfeest der Hervorming zong:

„en 't jonge Deutschland joelt, waar eenmaal Luther bad.”

Het ongeloof deed ook daar de fondamente wankelen. In plaats van afkeer van „het ongoddelijk ijdel roepen" was ook daar een huldigen van de thesen der „valsche gelijk genaamde wetenschap" „Wet en Woordverkrachting.”

En het Evangelie had al minder bindende kracht op de volksconscientie.

De tijdgeest versloeg er z'n duizenden.

En toen de nood klom, openbaarde zich ook daar, in het land der discipline een revolutiegeest, die met haar hel van ellende de arme maatschappij met totale verwoesting dreigde.

* * *

We willen de hongerblokkade niet vergeten als een oorzaak van de nederlaag. Maar er is ook op de rol der

1705

wereldgeschiedenis geschreven van een inval in België, van een duikbootenoorlog, van nog zooveel meer.

Het recht is gestruikeld en gevallen; gevallen en vertreden. Maar is voor Duitschland de historie zijn gericht — de Rechter der gansche aarde heeft niet voor 't laatst de vier-schaar gespannen om de zonden der natiën thuis te zoeken. En — wie staat, zie toe, dat hij niet valle.

* * *

„Nederland!” zoo mogen we zingen met een variant op De Clercqs Lied van Trouw: „vrijste grond beneden des hemels rijk gewelf; bloeiwonder, zonnerijk des vreden . . . wonderland! Bewaard in het vuur.

Ondanks de zonden, die klommen ten hemel.

U past bij den val van het groote volk een lang en diep stilzwijgen.

En als ge aanziet *uw* kinderen — de bede van den Oranjeprins:

Ontferm U, o God! over dit arme volk!

A. L. v. H.

Maarschalk von Hindenburg.

De leeraren aan het gymnasium te Glogau hadden de cijfers vast te stellen voor de leerlingen der verschillende klassen. En het rapport voor den jongen Paul was aan de beurt.

Paul van Hindenburg — men keek elkander aan. 't Was een sympathieke, opgewekte jongen; daar ging niets af.

Toch fronsten de leeraren de wenkbrauwen, en de strenge rector zei: „Hij praat te veel; de jongen is babbeltuchtig.”

Paul was in geen een vak een hoogvlieger; neen, hij beloofde niet veel voor de toekomst.

„Paul,” zei de rector, „wat wil je eigenlijk worden?”

„Officier, rector.”

De rector haalde de schouders op. Officier? Terwijl hij een brekebeen was in de wiskunde? Dat werd niets!

Wat blief? Paul een brekebeen in de wiskunde? Er stak een der grootste wiskundigen in van Europa!

Hij heeft in dezen oorlog Oostelijk Pruisen gered, Galicië verlost, Polen veroverd, de Russen met kracht achter hun tweede verdedigingslinie teruggeworpen — dat alles heeft Hindenburg gedaan: mathematisch, volgens de regelen der wiskunde, in een schitterende combinatie van taktiek en strategie.

In het jaar 1863 was hij aan het gymnasium, en drie jaar later stond hij in den helschen kogelregen van Sadowa. Een kogel schramde zijn helm en de dood ging rakelings langs hem heen.

Als tweede luitenant maakte hij in 1870 den bloedigen stormloop op St. Privat (bij Metz) mede. De Pruisen bleven de overwinnaars, maar het hart des konings was bewogen om de zware offers, die waren gebracht.

De dag van St. Privat was een warme Augustusdag geweest. De schaduwen van den avond vielen; soldaten der lazarethen schreden zwiingend over het slagveld om de gewonden weg te dragen.

Zij kwamen bij het bataljon, waartoe Von Hindenburg behoorde. Al de officieren waren gevallen, was er verteld, en zij vonden de officieren: dood, den degen in de hand, gevallen aan het hoofd hunner troepen.

„Oskar, die daar is ook dood!” zei de man van het lazareth, die voor in de draagbaar ging, even omkijkend naar zijn achterman.

„We moeten 't onderzoeken,” zei hij, „'t kan een schijn-doodde zijn.”

Hij bukte zich tot den luitenant, en ontblootte diens borst.

„Hij leeft nog, August, ik voel het hart nog kloppen.”

Toen legden ze hem op de draagbaar.

Het was Hindenburg.

De oorlog was geëindigd. Keizer Wilhelm I sprak het gedenkwaardige woord: „Mijn rijk zal een rijk des vredes zijn!” en het was een rijk des vredes.

De jaren snelden heen. Hindenburg diende onder drie Keizers; zijn haren begonnen te vergrijzen, en in 1911 brak de lang verwachte, sombere dag aan, dat hij buiten dienst werd gesteld. De wet eischte het. En met weemoed en droefheid in het hart, legde hij de betrekking neer, die hem zoo lief was geworden.

Daar kwam het jaar 1914. De ultimatus rolden als donderslagen door Europa.

Hindenburg sprong overeind; zijn uur had geslagen.

Doch hij vergiste zich. Er kwam geen aanstelling; de Keizer en Moltke hadden hem vergeten. Generaal Kluck was de gevierde held, en rukte in ijlmarschen, dwars door België, op naar Noord-Frankrijk, naar Parijs.

Toen klonk een angstgeschrei van de Oostelijke grenzen. Het waren de Russen, de Kozakken, die de Oostmarken waren binnengevallen. Honderd jaren geleden waren ze als de bevrijders gekomen; nu kwamen ze met den knoet. Het oostelijk deel van Pruisen werd overstroomd door de Russen; de zwakke Duitsche strijdmachten, werden teruggeworpen, en de Kozakken zwermden reeds voor de oude kroningsstad Koningsbergen.

De Russen bedreven gruwelijke barbaarscheden. Bij honderdduizenden vluchte het volk. En de angstkreet klonk tot in het Duitsche hoofdkwartier: „O Keizer, help ons!”

Hindenburgs uur had geslagen! Hij ontving een telegram: „Benoemd tot opperbevelhebber in Oostelijk Pruisen.”

Hij woonde te Hannover; daar kwam het telegram aan. En twee uur later stond de extra-trein reeds gereed, om hem naar het Oosten te brengen. Voor een chef van den generalen staf was tevens gezorgd; het was Ludendorff.

De grijsaard was ineens weer jong geworden. In den trein ontwierp hij reeds een veldtochtplan, en van elk station, waar halt werd gehouden, seinde hij zijn orders.

Het is eenige dagen later; de zon daalt ter kimme. Het is de 26ste Augustus. Hindenburg staat met zijn staf bij een stuk geschoten molen. Daar, in de verte glinsteren, in het licht der avondzon, de wateren der verraderlijke Massoerische Meren.

Om die meren was vroeger veel te doen geweest. Men had de Hollanders willen roepen, om die plassen droog te leggen ten bate van den landbouw, doch Hindenburg had er zich steeds met hand en tand tegen verzet.

Hindenburg werpt een langen blik over het landschap, dat hij zich tot slagveld heeft uitgekozen.

„Morgen zullen wij vechten!” zegt hij kortaf.

Negentien keeren heeft hij in dezen omtrek, bij de groote manoeuvres, een spiegelgevecht meegemaakt tegen een veronderstelden Russischen inval. Nu zal de kamp in bitteren ernst worden overgestreden.

Drie dagen duurt de strijd. De Russen vechten als leeuwen, maar de Pruisen omklemmen hen als met ijzeren schroeven. En den vierden dag kommandeert Hindenburg het voorwaarts over de geheele linie.

De kring van vuur en staal wordt nauw, en in dien vreeselijken kring bevindt zich het Russische leger. Het slaat op de vlucht; de storm der paniek jaagt het uiteen; elk verband wordt verbroken.

De Pruisen nemen 90.000 krijgsgevangenen en al het vijandelijk geschut. De rest van den vijand wordt verpletterd onder het vuur van het zware Pruisische vesting-geschut, dat Hindenburg naar het slagveld heeft laten slepen, of wordt in de Massoerische Meren gedrongen.

In die vreeselijke Meren verdwijnen de bataljons, de regimenten; en de stervensnik van die duizenden scheurt de lucht — o, 't is vreeselijk!

Zoo daalt de nacht. Dan wordt het stil. Het is de dood — het einde der vlucht . . .